

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны»

Н. М. Панкова

**БЕЛАРУСКАЯ МОВА
(ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)**

Практычны дапаможнік

для студэнтаў эканамічных спецыяльнасцей

Гомель
ГДУ імя Ф. Скарыны
2017

УДК 811.161.3'373.46(076)
ББК 81.411.3-324я73
П163

Рэцэнзенты:

кандыдат філалагічных навук Н. А. Багамольнікава,
кандыдат філалагічных навук А. У. Партнова-Шахоўская

Рэкамендавана да выдання
навукова-метадычным саветам установы адукацыі
«Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны»

Панкова, Н. М.

П163 Беларуская мова (прафесійная лексіка) : практычны дапаможнік / Н. М. Панкова ; М-ва адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гомельскі дзярж. ун-т імя Ф. Скарыны. – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2017. – 47 с.
ISBN 978-985-577-329-1

Практычны дапаможнік накіраваны на фарміраванне і праверку ведаў, уменняў і навыкаў у студэнтаў эканамічных спецыяльнасцей па тэмах дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)».

У выданні змешчаны пытанні для самаправеркі, практычныя заданні, тэксты для перакладу і пераказу, тэсты для кантролю ведаў.

Прызначаны для студэнтаў эканамічных спецыяльнасцей.

УДК 811.161.3'373.46(076)
ББК 81.411.3-324я73

ISBN 978-985-577-329-1

© Панкова Н. М., 2017
© Установа адукацыі
«Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны», 2017

Змест

Уводзіны	4
1. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы	5
2. Арфаграфічныя нормы беларускай літаратурнай мовы	9
3. Лексіка беларускай мовы	13
4. Беларуская тэрміналагічная лексіка	17
5. Марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы	23
6. Сінтаксічныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы ..	28
7. Функцыянальныя стылі маўлення	33
Спіс рэкамендуемай літаратуры.....	46

Уводзіны

Змест дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» накіраваны на выпрацоўку ў студэнтаў уменняў і навыкаў практычнага карыстання беларускай мовай у спецыяльных зносінах, авалоданне прафесійна арыентаваным вусным і пісьмовым маўленнем, пашырэнне пісьменнасці і культуры маўлення будучых спецыялістаў, фарміраванне ўстаноўкі на практычнае выкарыстанне атрыманых ведаў у розных сферах сацыяльнай актыўнасці; а таксама ўзбагачэнне лексічнага запасу студэнтаў.

Практычны дапаможнік прызначаны для студэнтаў эканамічных спецыяльнасцей і носіць цалкам практычны характар. Прапанаваныя практыкаванні ўтрымліваюць неабходны для будучых спецыялістаў–практыкаў лінгвістычны матэрыял і арыентуюць на працу з тэрміналагічнай лексікай. Заданні прадугледжваюць працу з навуковымі і навукова-папулярнымі тэкстамі, з разнастайнымі слоўнікамі і дадатковай літаратурай.

Змешчаныя ў дапаможніку матэрыялы накіраваны на выпрацоўку аналітычных і канструктыўных уменняў, звязаных з распазнаваннем і навуковай інтэрпрэтацыяй разнастайных моўных з'яў і працэсаў. У якасці кантролю ведаў у канцы кожнай тэмы змешчаны праверачныя тэсты.

1. АРФАЭПІЧНЫЯ НОРМЫ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ

Пералік вывучаемых пытанняў

1. Асноўныя нормы беларускага літаратурнага вымаўлення.
2. Вымаўленне галосных.
3. Вымаўленне зычных і іх спалучэнняў.
4. Адхіленні ад норм літаратурнага вымаўлення і іх прычыны.

Пытанні для самаправеркі

1. Прыгадайце асноўныя выпадкі вымаўлення спалучэнняў зычных.
2. Пералічыце найбольш пашыраныя адхіленні ад норм літаратурнага вымаўлення, назавіце прычыны.

Практычныя заданні

1. Выпішыце словы, у якіх колькасць літар і гукаў не супадае.

Авансадаўца, вэксаль, спажыванне, кошт, выраб, маёмасць, канверсоўнасць, падатак, наяўнасць, уладанне, баланс, пераразмеркаванне, уз'яднанне, адсоткі, каштарыс, гандаль, працаўладкаванне, дзяржава, кіраўнік, сальда, камерцыйны.

2. Выпішыце словы, у якіх спалучэннем літар ДЗ, ДЖ перадаюцца два гукі.

Дзейнасць, бюджэт, дзяржава, адзначыць, паседжанне, стагоддзе, узаемадзеянне, удзельнік, адзінства, паходжанне, аджыў.

3. Адзначце выпадкі аглушэння і азванчэння.

Падмурак, сход, прадпрыемства, нагляд, абсталяванне, сродкі, падаткаабкладаемы, знаходкі, адтэрміноўка, выраб.

4. Спішыце словы. Укажыце ў дужках, як вымаўляюцца выдзеленыя зычныя і спалучэнні зычных.

Нерухомасць, на дошцы, спадчыннік, вартсць, грамадскі, рознічны, канкурэнтаздольнассць, завадскі, зжаць, лічба, сусветныя цэны, вучышся.

5. Укажыце колькасць гукаў і літар у прапанаваных словах.

Фінансаванне, грошы, справаздача, з'ява, залішнія рэзервы, рахунак, таваразнаўства, аб'эм, дзеячы, вытворчассць, мытня, сабекошт.

6. Перакладзіце тэкст на беларускую мову. Назавіце словы, у якіх адлюстраваны характэрныя асаблівасці беларускай мовы (аканне, яканне, дзеканне, цеканне, падаўжанне зычных і інш).

Деньги – всеобщий эквивалент стоимости товаров и услуг, входящий в состав финансовой системы каждой страны. До принятия современного вида они прошли многовековую эволюцию.

Рыночные отношения начали формироваться еще в VII–VIII тысячелетиях до н.э. В то время первобытные люди обменивались друг с другом лишними продуктами, а пропорции устанавливались в зависимости от обстоятельств. С появлением общественного разделения труда бартер постепенно становился неудобным, и наши предки начали использовать в роли денег разные предметы.

На Руси в качестве средства платежа использовали меха пушных зверей, в Древней Греции – крупный и мелкий скот: баранов, лошадей, быков. В Древней Индии, Китае, на восточном побережье Африки и Филиппинских островах – ракушки, собранные на нитку. Во времена Юлия Цезаря для этой цели использовали рабов. У жителей Бразилии валютой были перья фламинго. В Меланезии применялись свиные хвостики, а в Спарте – каменные булыжники. В некоторых странах средством платежа являлись человеческие черепа. Постепенно одни виды валют вытеснялись другими, независимо от воли людей. В период войн и революций происходил массовый регресс. В Беларуси за голову партизана немцы давали килограмм соли, считая этот продукт очень дорогим. Позже в качестве денег применялись разные виды металлов: медь, олово, свинец, железо. В Древней Греции железные прутья считались лучшим средством обмена.

Вскоре всеобщим стоимостным эквивалентом стали золотые и серебряные металлы, принимающие форму украшений. Они на тот момент больше соответствовали идеалу и были эстетически привлекательными, поэтому мгновенно вытеснили другие формы денег. В XIII веке до н. э. их стали делить на бруски определенной массы. Именно тогда появились первые весовые единицы. Очень удобным оказалось взвешивание золотого песка, долгое время выполнявшего функцию обращения в Индии, Китае, Египте и других странах (<http://fb.ru/article/147383/istoriya-deneg-dengi-istoriya-vozniknoveniya>).

7. Прачытайце і перакажыце тэкст.

У канцы XVII – пачатку XVIII стагоддзя жыла ў Нясвіжскім замку незвычайная пані-гаспадыня. Гэта была Ганна Кацярына з Сангушкаў Радзівіл. Трагічны лёс напаткаў князеўну пры жыцці. Яе бацькі памерлі рана. Ганна выхоўвалася ў кляштары ў Вільні. Па бабцы яна паходзіла з роду Радзівілаў, таму яе апекунамі прызначылі нясвіжскіх ардынатаў.

Яна была вельмі багатая, заможная нявеста. Не пытаючыся згоды, князёўну Ганну выдалі замуж за нясвіжскага князя Караля Станіслава. Маладая гаспадыня Нясвіжскага замка не паспела нацешыцца мядовым месяцам, як выбухнула страшэнная вайна. Давялося Радзівілам з'ехаць з Нясвіжа і шукаць прытулку ў іншых месцах. Там раптоўна памірае муж, а за ім пайшлі з гэтага свету і сямёра маленькіх дзяцей. Усіх іх пахавалі ў родавым склепе-крыпце пад касцёлам у Нясвіжы. Калі смерць забрала апошнюю дачку ў дзень вяселля, маці дала слова хадзіць у чорным адзенні да скону. Кажуць, што ніхто з той пары не бачыў усмешкі на твары маці. Пасля смерці яе здань блукае па замку ў чорным адзенні, наводзячы жах на сустрэчных. (К. Шышыгіна-Патоцкая «Паданні і легенды Нясвіжу і Радзівілаў»).

Тэставая праверачная работа

1. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) дабрабыт;
- 2) вучышся;
- 3) не быў;
- 4) выраб;
- 5) заява.

2. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) лішак;
- 2) звяртацца;
- 3) дэбет;
- 4) цвёрды;
- 5) з банка.

3. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) фінансаванне;
- 2) згінаць;
- 3) маёмасць;
- 4) нета;
- 5) адсоткі.

4. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) не мог;
- 2) скінуць;
- 3) звесткі;
- 4) каштарыс;
- 5) загадчык.

5. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) уласнасць;
- 2) з прадпрыемства;
- 3) спадчыннік;
- 4) выязджаць;
- 5) гандаль.

6. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) у бочцы;
- 2) вытворчасць;
- 3) банкруцтва;
- 4) выдаткі;
- 5) дзяржава.

7. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) паслугі;
- 2) рахунак;
- 3) наяўнасць;
- 4) сродкі;
- 5) завадскі.

8. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) абсталяванне;
- 2) кірмаш;
- 3) ашчадны;
- 4) збыт;
- 5) не вывучыў.

9. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:

- 1) грамадскасць;
- 2) кошт;
- 3) пошліны;
- 4) не толькі;
- 5) разлік.

2. АРФАГРАФІЧНЫЯ НОРМЫ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ

Пералік вывучаемых пытанняў

1. Правапіс галосных.
2. Правапіс зычных.
3. Правапіс мяккага знака і апострафа.
4. Правапіс вялікай і малой літар.

Пытанні для самаправеркі

1. У якіх выпадках у ненаціскным становішчы захоўваецца літара Э?
2. Назавіце выпадкі правапісу літары У ў замежных словах.
3. Пасля якіх зычных у беларускай мове пішацца апостраф?
4. Растлумачце правапіс вялікай літары ў назвах навучальных, навуковых устаноў і прадпрыемстваў.

Практычныя заданні

1. Запішыце па-беларуску.

Акционерный банк, филиал, миллион, национальный, отчетный период, специальный, пенсионная система, киоск, район, индустриальный, аукцион, реакция, грандиозный, клиент, конвейер, акционер, потенциал, иерархия, пиар.

2. Устаўце патрэбныя літары.

а) дыстрыб'ют...р, адр...с, інж...нер, камп'ют...р, д...вальвацыя, канц...лярыя, кр...дыт, ганд...ль, в...кс...ль, ц...ны, с...бекошт, ц...на, ш...сцьсот, апт...выя кірмашы, д...пазіты;

б) дз...сяты, м...н...дж...р, б...звыплатныя п...ралічэнні, с...мнаццаць, кам...рцыйны, пап...ровыя грошы, дз...ржава, кал...ктыў, ма...масны, ап...рацыі, на...ўныя грошы, разм...ркаванне;

в) д...браахвотны, з...латавалютны, кар...ткатэрміновы, плац...жаздольнасць, ст...тысячны, відэ...прылада, ц...наўтварэнне, д...брабыт, ф...ндааддача, ф...ндаўзброенасць, д...брачыннасць.

3. Пастаўце у ці ў.

Кантрольна-...ліковы, узна...ленне, кансорцы...м, кааператы..., метад ...ліку, но...-ха..., но...тбук, соцы...м, рады...с, фірма "Сузор'е" ...вайшла ... пералік пераможца...

4. Запішыце па-беларуску, растлумачце правапіс.

Образ жизни, эмиссия, бюджетное регулирование, ассигнования, налогообложение, планирование, платежное требование,

финансирование, дистанционный надзор, инвестиционная политика, нетто, перевыполнение, передвижение кредитов, повышение.

5. *Запішыце па-беларуску, растлумачце праваніс д-дз, т-ц.*

Стандартизацыя, стоймость, тэхніцескі, камандіроўка, деловай, адзінца, дэфіцыт, твёрдая цэна, теневай, дэвят, студэнт, субсідыі, арыентыр.

6. *Паставіць, дзе трэба, мяккі знак ці апостраф.*

Беспрацоў...е, аб...ём, аб...яднанне, мен...ш, інтэграл...ны, нул..., камп...ютар, бар...ер паглынал...ны, бол...шасц..., вос...мы, сем..., шэсц...сот, двукроп...е, двух...ярусны.

7. *Перакладзіце тэкст на беларускую мову, выпішыце з перакладзенага тэксту розныя выпадкі праванісу галосных і зычных.*

Эканоміка – паняцце ёмкае і многіплановае, мае розныя значэнні і тлумачэнні. Во-першых, эканоміка – гэта сістэма хазяйсва. В шырокім сэнсе – савакупнасць матэрыяльных і нематэрыяльных ўмоў прадукцыі, матэрыяльных і нематэрыяльных благаў, іспользуемых людзьмі для перафармавання рэчыва прыроды з мэтай задавальнення сваіх патрэбаў, забеспячэння ўмоў жыцця. Во-вторых, эканоміка – гэта савакупнасць эканамічных адношэнняў, якія ўзнікаюць паміж людзьмі ў працэсе іх жыццядзейнасці. В-третьих, эканоміка – гэта веданне, якое на вызначаным этапе перарастае ў навуку аб заканамернасцях хазяйсваеннай жыцця і аб звязанай з імі сістэме адношэнняў паміж людзьмі, аб тым, як у ўмовах абмежаваных рэсурсаў знайсці спосабы найбольш эфектыўнага іх іспользавання для задавальнення агульных і асобных патрэбаў.

Чалавек трымае для таго, каб задавальніць свае патрэбы. Он не можа перастаць прадукваць, так жа, як не можа перастаць патрэбляць. Паэтым прадукцыя – гэта працэс непрырывны, пастаянна ановляючыся. І ў гэтым якастве он мае названне «воспрытворенне». Разлічаюць два тыпа воспрытворення – прастое і расшыранае. Прастое воспрытворенне – гэта ановленне прадукцыі ў тым жа аб'ёме, ў тых жа маштабах. Расшыранае – ановленне прадукцыі ў зувелічваючыхся маштабах. Прастое воспрытворенне – момант расшыранага, так как, пры гэтым зувелічыць маштабы прадукцыі, яго неабходна воспрытворыць ў пераоначальным аб'ёме. Аднако ёсць і трэці тып – стагнаруючае воспрытворенне, якое асуществляецца на сужанай аснове. Такай тып воспрытворення характэрна для эканамічных сістэм, перажываючых крызіс. (<http://eclib.net/65/1.html>).

8. Прачытайце і перакажыце тэкст.

Цяжка сабе ўявіць сучаснае жыццё без грошай. Грошы – гэта мера кошту, сродак плацяжу, адна з формаў назапашвання зберажэнняў. Пры выкарыстанні грошай вытворца тавару мае магчымасць прадаць свой тавар сёння, а купіць сыравіну, напрыклад, толькі праз тыдзень. Пры гэтым ён можа прадаць свой тавар у адным месцы, а купіць патрэбны яму зусім у іншым. Такім чынам, грошы як сродак звароту пераадоляюць часавыя і прасторавыя абмежаванні пры абмене. Гэта найважнейшае вынаходніцтва чалавецтва, без якога развіццё грамадства было б немагчымым.

Даволі доўга чалавек абыходзіўся без грошай. Многія тысячагоддзі адзіным спосабам атрымаць жаданае служыў прасты абмен таварамі, гэта значыць бартар. Лішкі ўласнай вытворчасці абменьваліся на лішкі, наяўныя ў іншых. Абмен стаў насіць пастаянны, масавы характар, і рынак быў галоўным месцам грамадскага жыцця. Аднак на рынку ўсё часцей узнікалі праблемы, якія цяжка было вырашыць. Які кошт адной лыжкі? І што больш каштуе: конь ці калёсы? Людзям трэба было нешта больш кампактнае. Некаторы час разнавіднасцямі «грошай» служылі ракавінкі, шкуры, тытунь, збожжа, бабы, соль. Але і гэта было не зусім зручна. І вось з VII стагоддзя да н.э. у якасці разлікаў сталі выкарыстоўвацца высакародныя металы, золата і срэбра, якія не ржавеюць. З каштоўных металаў пачалі рабіць грошы. Пазней у залатыя і срэбныя манеты сталі дадаваць розныя металічныя сплавы. У канчатковым выніку кавалачкі металу выцеснілі ўсе астатнія «тыпы грошай». Гэты этап быў самым працяглым. (паводле «Адзінага інтэрнет-партала эканамічнай граматычнасці насельніцтва»).

Тэставая праверачная работа

*1. Адзначце словы, у якіх неабходна ўставіць літару **О**:*

- 1) аўкцы...н;
- 2) сабек...шт;
- 3) ідэ...логія;
- 4) тэ...рыя.

*2. Адзначце словы, у якіх захоўваецца **Э** ў ненаціскным становішчы:*

- 1) кр...дыт;
- 2) д...пазіты;
- 3) дыстрыб'ют...р;
- 4) ганд...ль.

3. Адзначце словы, у якіх неабходна ўставіць літару **Я**:

- 1) дз...в...ты;
- 2) кал...ктыў;
- 3) с...мнаццаць;
- 4) ма...масць.

4. Адзначце складаныя словы, у якіх неабходна ўставіць **А**:

- 1) кар...ткатэрміновы;
- 2) ст...годдзе;
- 3) д...брабыт;
- 4) шт...год.

5. Адзначце словы, у якіх неабходна ўставіць **Ў**:

- 1) кансорцы...м;
- 2) дзяржа...ны;
- 3) ва ...ніверсітэце;
- 4) соцы...м.

6. Адзначце словы, у якіх словах пры перакладзе на беларускую мову будзе адбывацца падаўжэнне гукаў:

- 1) ассигнования;
- 2) нетто;
- 3) тонна;
- 4) жильё.

7. Адзначце словы, у якіх словах пры перакладзе на беларускую мову неабходна напісаць **ДЗ**:

- 1) командировка;
- 2) директор;
- 3) десять;
- 4) теневой.

8. Адзначце словы, у якіх неабходна ўставіць апостраф:

- 1) двух...ярусны;
- 2) беспрацоў...е;
- 3) пад...езд;
- 4) вос...мы.

9. Адзначце словы, у якіх ёсць прыстаўная літара:

- 1) ...обласць;
- 2) па...этакму;

- 3) ...опера;
- 4) за...очны.

10. Адзначце словы, у якіх пішацца літара І:

- 1) між...нтэграцыя;
- 2) пера...начыць;
- 3) пра...гнараваць;
- 4) звыш...дэйны.

3. ЛЕКСІКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Пералік вывучаемых пытанняў

1. Лексіка беларускай мовы паводле паходжання.
2. Агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага выкарыстання.
3. Спецыяльная лексіка як частка лексічнай сістэмы беларускай мовы.

Пытанні для самаправеркі

1. Якія словы адносяць да лексікі абмежаванага ўжытку?
2. Чым адрозніваюцца тэрміны ад прафесіяналізмаў?
3. Як называюцца ўстарэлыя словы, якія маюць сучасныя адпведнікі?

Практычныя заданні

1. *Растлумачце значэнне іншамоўных слоў. Па характэрных прыкметах вызначце, з якіх моў прыйшло запазычанне.*

Аванс, адміністрацыя, аптымізацыя, банк, біржа, баланс, валюта, ганарар, дырэктар, інвестыцыя, каса, павільён, прадукт, рэформа, санкцыя, нацыя, эканоміка.

2. *Падбярыце беларускія адпаведнікі да запазычаных слоў.*

Суверэнітэт, абрэвіатура, парытэт, ліквідаваць, канфіскаваць, прыярытэт, дыскусія, рэзерв, рэстаўрацыя, табу, фундатар.

3. *Замяніце ўстарэлыя словы сінанімічнымі словамі сучаснай беларускай мовы, пары слоў запішыце.*

Атрамант, аэраплан, вакацыі, вуглякоп, вярста, веча, губерня, дзесяціна, іспыты, ланіты, лемантар, лікбез, лютня, магістрат, памор, радца, раме, раць, рэляцыя, сажань, чада, чало.

4. Прачытайце сказы, знайдзіце гістарызмы і архаізмы, запішыце асобна ў слупок; побач з архаізмамі запішыце сучасныя адпаведнікі.

1. Зрэдку праходзіла конка. (Скр.) 2. Разгорнем рамёны мы шырай і вызвалім край. (К-с) 3. На полі ўспыхнула вялікая сварка, ледзь не пабілі панскага аканомы. (Лыньк.) 4. Я працаваў загадчыкам нардома. (Скр.) 5. На сценах віселі старыя чаканы, двухручныя мячы, кальчугі. (Карат.).

5. Складзіце міні-слоўнік студэнцкага жаргону.

6. Да наступных фразеалагізмаў падбярыце беларускія адпаведнікі. Растлумачце значэнне.

Два сапога пара; бить баклушы; видно птицу по полету; до свадьбы заживет; куда ворон костей не заносил; куй железо, пока горячо; не откладывай на завтра то, что можно сделать сегодня; молодо – зелено; трепать нервы; по труду и честь.

7. Перакладзіце тэкст на беларускую мову. Знайдзіце і выпішыце тэрміны.

Термин «финансы» происходит от латинского слова «finis», означающего конец, окончание. В денежных отношениях, складывавшихся между населением и государством в лице судьи, князя или короля, это слово означало завершение платежа, окончательный расчет. Но уже в XVI в. во Франции термин «финансы» применялся в более широком смысле, означая совокупность доходов и расходов. От латинского слова – *fiscus*|| произошёл термин «фиск» – казна. Так называли платеж (корзину), в которую сыпали деньги и материальные ценности, получаемые от населения государством в качестве налогов.

Основой функционирования человеческого общества является производство необходимых изделий и услуг. В результате производственной деятельности людей создается совокупный общественный продукт (СОП). Он состоит из двух основных частей: овеществленного прошлого труда (материальные затраты) и вновь созданного продукта, произведенного живым трудом. Совокупный общественный продукт (прежде всего его вновь созданная часть) производится в конечном счете для потребления. Но прежде чем дело дойдет до потребления, он проходит несколько стадий: – производство – распределение – обмен – потребление.

На стадии производства происходит самодвижение продукта внутри предприятия от одного рабочего места к другому, от участка к участку, от цеха к цеху – до получения готового продукта. Каждый реальный продукт в каждом промежуточном звене технологической

цепочки имеет свою денежную оценку. Их сумма составляет стоимость продукции на конечной стадии. После завершения производства начинается стадия распределения созданного продукта через сумму цен и выручку от реализации созданного продукта. Происходит раздвоение денежной оценки и материально-вещественного содержания – процесс появления финансов (первичная стадия распределения). (Авилкина М. А. «Государственные финансы»).

8. Прачытайце і перакажыце тэкст.

Більдзюкевіч Адам Язэпавіч (1895–1952)– беларускі культурна-асветніцкі дзеяч, эканаміст, педагог. Вучыўся ў ПецяРэспублікі Беларуска-Сургуцкім універсітэце. Удзельнік 1-й сусветнай вайны, атрымаў раненне і чын парутчыка. З 1920 у Вільні займаўся аднаўленнем працы Беларускага таварыства дапамогі пацярпелым ад вайны. У 1922 дарадца сенатара Уласава па пытаннях эканомікі і культуры. Разам з А. Уласавым заснаваў ТБШ у Радашковічах, удзельнічаў у адкрыцці Радашковіцкай беларускай гімназіі імя Ф. Скарыны і выкладаў у ёй. У 1926 віцэ-старшыня ЦК Беларускага сялянскага саюзу (БСС), старшыня Беларускага інстытута гаспадаркі і культуры (БІГіК). Клапаціўся аб стварэнні сацыяльна-эканамічнай базы беларускага адраджэнскага руху. Склаў статут Беларускага кааператыўна-земляробча-прамысловага банка, уваходзіў у яго кіраўніцтва. З ініцыятывы А. Більдзюкевіча адкрыліся кааператыўна-гандлёвыя курсы, якія рыхтавалі «піянераў беларускай кааперацыі». У 1927 го-дзе ён разам з сястрой Касяй набылі аўтобус і распачалі перавозку пасажыраў па маршруце Радашковічы – Вільня. У 1944 выехаў у Польшчу. Паводле некаторых звестак, дажываў у доме састарэлых. Публікаваўся пад уласным прозвішчам, крыптанімам Б. А. і псеўданімамі ў газеце «Сялянская ніва», кнігах-календарых і спецвыпуску БІГіК «З роднай нівы» па пытаннях кааператыўнага руху, падзелу зямлі ў Заходняй Беларусі і інш. Выступаў з боку сялянства, гарадскога і сельскага спажыўца. Аўтар першага беларускага падручніка па эканоміцы «Асновы грамадскай гаспадаркі: для сярэдняй школы і саманавучання» / Адам Більдзюкевіч. — Вільня, 1926. (Л. М. Луц «Беларуская мова. Прафесійная лексіка. Практыкум»).

Тэставая праверачная работа

1. Адзначце запазычаныя словы:

1) крызіс;

- 2) аванс;
- 3) капіталізм;
- 4) ворыва;
- 5) абрус.

2. Адзначце ўласнабеларускія словы:

- 1) асяроддзе;
- 2) эканоміка;
- 3) сейбіт;
- 4) банк;

3. Адзначце жарганізмы:

- 1) грошы;
- 2) вартасць;
- 3) дырэктар;
- 4) універ;
- 5) лаба.

4. Адзначце дыялектызмы:

- 1) картопля;
- 2) каштарыс;
- 3) фабрыка;
- 4) лісапета;
- 5) ровер.

5. Адзначце прафесіяналізмы:

- 1) збытавікі;
- 2) самалёцікі;
- 3) сабекошт;
- 4) таваразнаўства;
- 5) эканаміст.

6. Адзначце гістарызмы:

- 1) дырэктар;
- 2) латы;
- 3) асьміна;
- 4) баярын;
- 5) ланіты.

7. Адзначце архаізмы:

- 1) цар;
- 2) камандзір;

- 3) чало;
- 4) лемантар;
- 5) іспыт.

8. *Адзначце неалагізмы:*

- 1) айфон;
- 2) тэлефон;
- 3) вэб-дызайн;
- 4) пагадненне;
- 5) трафік.

9. *Адзначце фразеалагізмы:*

- 1) абое рабое;
- 2) тры новыя заводы;
- 3) вусікі ў смятанцы;
- 4) бібікі біць;
- 5) шанаваць бацьку.

10. *Адзначце тэрміны:*

- 1) гандаль;
- 2) фінансы;
- 3) менеджар;
- 4) рука;
5. дошка.

4. БЕЛАРУСКАЯ ТЭРМІНАЛАГІЧНАЯ ЛЕКСІКА

Пералік вывучаемых пытанняў

1. Паняцце тэрміна. Слова і словазлучэнне ў ролі тэрміна.
2. Тэрміналогія. 3 гісторыі беларускай навуковай тэрміналогіі.
3. Беларуская тэрміналогія на сучасным этапе.
4. Спосабы ўтварэння тэрмінаў.

Пытанні для самаправеркі

1. Якія словы з'яўляюцца тэрмінамі?
2. Якія прыкметы характэрны для тэрмінаў?
3. Прывядзіце прыклады тэрмінаў, утвораных рознымі спосабамі (лексіка-семантычны, сінтаксічны і г. д.).

Практычныя заданні

1. Прачытайце тэрміны, раздзяліце іх на групы паводле будовы (аднаслоўныя, шматслоўныя) і па походжанні.

Бюджэтнае планаванне, вэксаль, беспрацоўе, маёмаснае страхаванне, справаводства, дэвальвацыя, карэспандэнцкі рахунак, справаздача, пражытачны мінімум, пакупнік, плацельшчык падаткаў, планаванне, прыватная ўласнасць.

2. Размяркуйце дадзеныя тэрміны па групам у залежнасці ад спосабу словаўтварэння.

Прадпрыемства, справаздача, ВУП (валавы ўнутраны прадукт), рабочы, каштарыс, фінансаванне, вытворчасць, нарада, выканкам, пагадненне, банкруцтва, пазычальнік, авансадаўца, таварыства, дабрабыт, міжгаліновы, выраб, падрахунак, карыстальнік, збыт, сабекошт, ППЗ (парытэт пакупной здольнасці), будаўніцтва.

3. Перакладзіце на беларускую мову тэрміны, растлумачце іх значэнне.

Отчет, прибыль, предприниматель, сберегательный банк, убыток, расчетный счет, сведения, себестоимость, таможня.

4. Пры дапамозе суфікса -нн- утварыце новыя тэрміны.

Ануляваць, фінансаваць, забяспечыць, планаваць, рэгуляваць, страхавачь, абслугоўваць, патрабаваць.

5. Утварыце аднаслоўныя тэрміны ад наступных спалучэнняў слоў, удакладніце іх сэнс.

Атрымальнік бюджэтных сродкаў, вядзенне справы, утварэнне цаны, здаць справу, дае аванс, без працы, добры быт, карыстанне зямлёй, абкладанне падаткамі, здольны да працы, акупаецца сам, вядзе рахункі, уладкаванне на працу.

6. Перакладзіце тэкст на беларускую мову. Знайдзіце і выпішыце тэрміны.

Валютны рынок

Валютны рынок – это порядок финансовых взаимодействий, касающихся покупки-продажи иностранной валюты.

Валюта – денежная единица конкретной страны, своеобразный инструмент международных расчетов. При употреблении термина «иностранная валюта» для определенной страны имеется в виду валюта любого иностранного государства. Таким образом, иностранная валюта – это любая форма денег, являющаяся легитимным средством осуществления платежей конкретного зарубежного государства.

Валютный курс – стоимость дензнака одной страны, определяемая в денежных знаках других государств.

Покупка или продажа иностранной валюты реализуется между двумя банками, имеющими специальную лицензию НБ Республики Беларусь на осуществление банковских операций в иностранной валюте, а также клиентами банка непосредственно с банком.

Строго запрещается купля-продажа иностранной валюты в обход уполномоченных финансовых структур, так как подобное действие препятствует обязательной фиксации количества иностранной валюты в пределах страны. Нарушение данного запрета не только может спровоцировать некоторые неприятные моменты в связи с нелегитимностью внебанковских манипуляций с валютой, но также чревато огромным риском стать жертвой элементарного мошенничества.

Правовой статус лица или организации, участвующих в процессах валютного рынка, определяет принадлежность к категории «резидент» или «нерезидент». Резидент – физическое лицо, которое постоянно проживает в определенной стране, а также юридическое лицо, зарегистрированное согласно законодательству данной страны и находящееся на ее территории. Нерезидент – физическое лицо, которое проживает за границей, а также юридическое лицо, зарегистрированное согласно правовым нормам иностранного государства и функционирующее на его территории.

Валютный рынок выполняет свое назначение в сфере реализации сделок на валютной бирже и в сфере соглашений покупки-продажи иностранной валюты среди банков. Функциями валютного рынка являются: моделирование оптимальных условий для сервиса международного оборота государственных денег посредством установления взаимосвязи национальных систем; установление оптимального курса валют (ориентируясь на спрос и предложение); управление валютными и кредитными рисками, а также охрана от спекулятивных манипуляций. (<http://myfin.by/wiki/term/valyutnyj-rynok>).

7. Прочытайце і перакажыце тэкст.

Банкі на тэрыторыі Беларусі

Да нядаўняга часу датай стварэння банкаўскай сістэмы ў Беларусі было прынята лічыць 3 студзеня 1922 г. – пачатак работы ў Мінску Беларускай канторы Дзяржбанка пры Наркамаце фінансаў Беларускай ССР.

Аднак праведзеныя даследаванні архіўных матэрыялаў, вывучэнне калекцый фінансавых дакументаў і каштоўных папер дазволілі атрымаць неабвержныя дакументальныя сведчанні таго, што

першая банкаўская ўстанова на тэрыторыі сучаснай Беларусі з'явілася як мінімум на паўстагоддзі раней. А менавіта – 8 студзеня 1870 г., калі быў падпісаны Указ Сената Расійскай Імперыі аб заснаванні ў Гомелі гарадскога грамадскага банка. З гэтага часу і бярэ свой пачатак гісторыя станаўлення і развіцця банкаўскай сістэмы Беларусі.

У другой палове XIX ст. у Расійскай Імперыі, у тым ліку і на тэрыторыі сучаснай Беларусі, было разгорнута інтэнсіўнае чыгуначнае будаўніцтва.

Не застаўся ў баку ад працэсаў, што адбываліся, і беларускі Гомель. Пасля адмены ў Расіі прыгоннага права дзелавае актыўнасць у Гомелі заўважна ўзрасла, праз горад пачалося будаўніцтва Лібава-Роменскай чыгункі, якая злучала Украіну з Прыбалтыкай, а таксама Палескай чыгункі, якая злучала ўсю паўднёвую частку сучаснай Беларусі, Польшчу, Украіну. Усё гэта прывяло да вельмі хуткага прытоку насельніцтва. Для вырашэння надзённых пытанняў гарадскога жыцця патрэбна была паўнаўтасная фінансавая ўстанова. Магчыма, гэтым і абумоўлена з'яўленне адпаведнага рашэння Сената аб заснаванні ў Гомелі гарадскога грамадскага банка.

У сувязі з развіццём будаўніцтва чыгунак у губернскіх гарадах на тэрыторыі Беларусі адчыняліся аддзяленні Дзяржаўнага банка Расійскай Імперыі (Мінск – 1881, Віцебск – 1883, Магілёў – 1883, Гродна – 1884). Акрамя фінансавання патрэб чыгуначнага будаўніцтва, губернскія аддзяленні мелі права крэдытаваць прамысловасць і гандаль, займацца абменам старых крэдытных білетаў на новыя і буйных наміналаў на дробныя і наадварот, аплочваць купоны па працэнтных паперах, прымаць грашовую наяўнасць ад юрыдычных і фізічных асоб для пераводу ў Дзяржбанк і яго канторы і аддзяленні, прымаць уклады, выдаваць пазыкі пад заклад працэнтных папер, акцый, аблігацый.

Пасля перамогі Кастрычніцкага ўзброенага паўстання УЦВК 14 (27) снежня 1917 г. прыняў Дэкрэт “Аб нацыяналізацыі банкаў”. Банкаўская справа абвешчалася дзяржаўнай манаполіяй, ствараўся Народны банк РСФСР, на месцах засноўваліся яго канторы і аддзяленні. На тэрыторыі Беларусі стварэнне ўстаноў Народнага банка не атрымала шырокага развіцця ў сувязі з грамадзянскай вайной і ваеннай інтэрвенцыяй. Тым не менш ёсць звесткі, што ў сакавіку 1919 г. у сістэме Народнага камісарыята фінансаў Літоўска-Беларускай рэспублікі была заснавана Мінская акруговая кантора Народнага банка. Фактычна гэта быў орган па забеспячэнні грашовымі знакамі. Але ўжо 19 студзеня 1920 г. Народны банк РСФСР і яго мясцовыя органы, у тым ліку і Мінская акруговая кантора, былі ліквідаваны, увесь актыў і пасіў былі перададзены

органа́м Наро́днага ка́місарыята́ фінансаў РСФСР. Заты́м 4 кастры́чніка 1921 г. Дэкрэ́там СНК і УЦВК быў зацверджаны Дзяржаўны банк РСФСР. Савет Народных ка́місараў БССР 3 снежня 1921 г. прыняў пастанову аб арганізацыі ў Мінску Беларускай канторы Дзяржаўнага банка (Пра́такол № 32 пасяджэння Савета Народных ка́місараў). (<http://www.nbrb.by/bel/today/about/history>).

Тэставая праверачная работа

1. Адзначце тэрміны:

- 1) вытворчасць;
- 2) лес;
- 3) прамысловасць;
- 4) дом;
- 5) каштарыс.

2. Адзначце, якія з прапанаваных прыкмет адпавядаюць паняццю «тэрмін»:

- 1) аднаслоўнасць;
- 2) дакладнасць;
- 3) вобразнасць;
- 4) стылістычная нейтральнасць;
5. сістэмнасць.

3. Адзначце тэрмін, які перакладаецца на беларускую мову словазлучэннем:

- 1) ценность;
- 2) отчет;
- 3) стоимость;
- 4) здравоохранение;
- 5) заем.

4. Адзначце антанімічныя выразы:

- 1) прыбытак у гандлі – звышпрыбытак у гандлі;
- 2) прамыя падаткі – ускосныя падаткі;
- 3) бюджэтныя адносіны – міжбюджэтныя адносіны;
- 4) набыццё сыравіны – продаж сыравіны;
5. выдаткі бюджэту – прыбытак бюджэту.

5. Адзначце тэрміны, утвораныя суфіксальным спосабам:

- 1) банкруцтва;
- 2) беспрацоўе;

- 3) выраб;
- 4) планаванне;
- 5) прадпрымальнік.

6. *Адзначце тэрміны, утвораныя прыставачным спосабам:*

- 1) пакупнік;
- 2) звышпрыбытак;
- 3) вытворчасць;
- 4) бестэрміновы;
- 5) дабрабыт.

7. *Адзначце тэрміны, утвораныя прыставачна-суфіксальным спосабам:*

- 1) выраб;
- 2) падаходны;
- 3) беспрацоўе;
- 4) уласнасць;
- 5) выдаткі.

8. *Адзначце тэрміны, утвораныя сінтаксічным спосабам:*

- 1) тэрмін;
- 2) бягучае планаванне;
- 3) акцыянернае таварыства;
- 4) самаакупнасць;
- 5) землеўладанне.

9. *Адзначце тэрміны, утвораныя лексіка-семантычным спосабам:*

- 1) скарга;
- 2) крыніца;
- 3) артыкул;
- 4) пагадненне;
- 5) галіна.

10. *З прапанаваных тэрмінаў выпішыце ўласнабеларускія тэрміны, што бытавалі спрадвечу:*

- 1) біржа;
- 2) талака;
- 3) фабрыка;
- 4) скарбнік;
- 5) найміт.

5. МАРФАЛАГІЧНЫЯ НОРМЫ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ

Пералік вывучаемых пытанняў

1. Назоўнік: несупадзенне ў родзе, ліку і скланенні.
2. Прыметнік: формы ступеняў параўнання, выкарыстанне элятыўных формаў у рускай і беларускай мовах.
3. Займеннік. Лічэбнік. Прыслоўе.
4. Дзеяслоў і дзеяслоўная форма.

Пытанні для самаправеркі

1. Назавіце назоўнікі, у якіх не супадае род у рускай і беларускай мовах.
2. Якія прыметнікі не ўтвараюць формы ступеняў параўнання?
3. Назавіце рознаспрагальныя дзеясловы.
4. Асаблівасці спалучэння лічэбнікаў з назоўнікамі.

Практычныя заданні

1. Перакладзіце на беларускую мову, параўнайце род назоўнікаў.

Всемирная торговля, неразборчивая подпись, авансовый отчет, балансовая прибыль, государственный заём, розничная продажа, итоговая смета, себестоимость продукции.

2. Складзіце на два сказы з наступнымі назоўнікамі, каб яны абазначалі асоб мужчынскага і жаночага полу.

Кіраўнік, бібліятэкар, дэпутат, стажор, стараста, дырэктар.

3. Пастаўце назоўнікі ў форму меснага склону адзіночнага ліку.

Амартызацыя, разлік, дырэктар, дабрабыт, самаакупнасць, вэксаль, вартасць, папера, статут, эканоміка, заява, заробак, маёмасць, гаспадарка, уласнік, гаспадар, галіна, адтэрміноўка, кошт, банк, уласнасць.

4. Пастаўце словы ў родным склоне адзіночнага ліку.

Рынак, сабекошт, збыт, рахункавод, гандаль, прадпрыемства, крэдыт, век, стагоддзе, курс, улік, завод, заказ, дом, абарот, пазычальнік, падатак, выраб, продаж, будаўніцтва, пакупнік, прыбытак, попыт, баланс.

5. Пастаўце назоўнікі ў форму творнага склону адзіночнага ліку.

Імя, вартасць, самаакупнасць, дзейнасць, Сібір, старшыня, гандаль, нерухомасць, статут, уласнасць, мытня, верф, маёмасць,

Беларусь, здольнасць, дзядзька, Об, баль, Кузьма, Саша, спагнанне, наяўнасць, сувязь, Мікіта, медзь.

6. Ад якасных прыметнікаў утварыце ўсе магчымыя формы ступеняў параўнання. Растлумачце, чаму ад некаторых слоў такія формы ўтварыць нельга.

Новы, вялікі, беларускі, матчын, глыбокі, танны, шэра-папяловы, малады, светлы.

7. Ад наступных назоўнікаў утварыце прыналежныя прыметнікі.

(Кіраўнік) подпіс, (Сяргей) дыплом, (дырэктар) загад, (гаспадар) дом, (Кірыл) творы, (Алена) знаходка, (мядзведзь) бярога, (пакупнік) картка.

8. Утварыце прыметнікі ад слоў.

Хатынь, Цімкавічы, мастак, беларус, калмык, швед, юнак, красавік, Баранавічы, студзень, Сержань, рэлігія, эканоміка, Гомель, Чэрвень.

9. Пастаўце наступныя займеннікі ў форму меснага склону.

Я, столькі, іхні, чый, абы-што, ніхто, сам, нехта, ты, ён, абы-які.

10. Запішыце словамі: 3/5; 0,99; 1495-ы; 4 2/7; 325-тысячны.

11. Утварыце парадкавыя лічэбнікі: 2; 200; 18; 378 000; 1 673; 600.

12. Праскланяйце лічэбнікі 200, сямёра, 4/11, 744-ы, трое.

13. Перакладзіце на беларускую мову.

Два больших завода, три новых распоряжения, тридцать два современных здания, четыре последних столетия, трое дежурных, двадцать три газетных экземпляра, два крупных предприятия, четыре мебельных завода, двадцать шестое ноября, в двадцати метрах от предприятия.

14. Перакладзіце словы на беларускую мову, пастаўце ў іх націскі і параўнайце формы слоў у рускай і беларускай мовах.

Несём, несёте, б'ём, б'ёте, насаждаем, насаждаете, занимаемся, занимаетесь, обсуждаем, обсуждаете, работаем, работаете, побеждаем, побеждаете, принимаем, принимаете, смотрим, смотрите, плывём, плывёте.

15. Вызначце спражэнне дзеясловаў, падкрэсленыя праспрагаць.

Гандляваць, заваёўваць, есці, будаваць, біць, гаспадарыць, абменьваць, купляць, купіць, ваяваць, губляць, набываць, прымаць, утвараць, утварыць, кіраваць, апрацоўваць, абвяшчаць, знішчаць, заахвочваць, даваць.

16. Перакладзіце на беларускую мову.

Всё возрастающий грохот; постаревший отец; канонада, грохотавшая где-то вдали; отпущенный пленник; в знак будущего мира; орден, принадлежавший ему; окружённый толпой; из источников, перечисленных ниже.

17. *Ад наступных дзеясловаў утварыце дзеепрыслоўі. Падбярыце адпаведныя рускія дзеепрыслоўі.*

Расказваць, рэзаць, ганьбаваць, браць, жаць, уставаць, рассякаць, адбівацца, успомніць, выбіраць, атаясамліваць, узбройвацца, сагравацца, назбіраць, думаць, гандляваць, адпрацаваць, кінуць.

18. *Растлумачце правапіс прыслоўяў.*

назаўсёды, удвая, дабяла, наўдалую, ушчыльную, насмерць, не на жыццё, а на смерць, угару, увысь, штовечар, у адкрытую, па меры; на памяць, у абхват, у абдымку, без упынку, да ўпаду, на хаду, з размаху, усё роўна.

19. *Перакладзіце тэкст на беларускую мову, вызначце марфлагічныя асаблівасці беларускай мовы.*

Ресурсы

Источником любого производства являются ресурсы, то есть совокупность природных, социальных и духовных элементов в процессе производства товаров, услуг и иных ценностей. Ресурсы по своему составу многообразны, их принято подразделять на четыре группы: природные, трудовые, материальные, финансовые.

Природные ресурсы составляют естественную базу производства материальных благ. В состав природных ресурсов входят: земля, ее недра, леса, вода, воздух. Человечество использует солнечную энергию, энергию приливов и отливов, ресурсы животного мира, полезные ископаемые и т. д. Часть этих ресурсов не возобновляема (нефть, газ, уголь, руда), а другая – поддается возобновлению. Так, например, за счет эффективных агрономических мероприятий можно не только восстановить, но и улучшить плодородие почвы.

Трудовые ресурсы – это экономически активная часть населения страны, обладающая физическими и духовными способностями для участия в трудовой деятельности. В рыночной экономике повышаются требования к качеству трудовых ресурсов: к их знаниям, образовательному уровню, профессиональной подготовке, здоровью.

Материальные ресурсы общества – это совокупность предметов, с помощью которых осуществляется производство. Они представляют собой основную часть производственного потенциала общества. К материальным ресурсам относятся здания, сооружения, машины, станки, механизмы, запасы сырья и материалов, дороги, мосты,

средства связи и т. д. Материальные ресурсы иногда характеризуют как инвестиционные ресурсы или средства производства. Они состоят из орудий труда и предметов труда, или того, что описывается понятием «капитал».

Финансовые ресурсы – это валютные резервы и запасы благородных металлов, денежные сбережения домашних хозяйств и предприятий. (С. В. Шахнович, Л. Т. Шабанов и др. «Экономическая теория. Курс лекций»).

20. Прачытайце і перакажыце тэкст.

Калі наш далёкі продак падняў камень, абчасаў яго і прымайстраваў на канец палкі, каб атрымаць прыладу для паляўніцтва і вайны, ён гэтым распачаў вытворчасць зброі. Вытворчасць прадугледжвае значную трансфармацыю аб'екта дзеля культурных мэтаў. Працэс вытворчасці часта мае вынікам фізічнае змяненне аб'екта, але ён можа быць і проста перамяшчэннем аб'ектаў; гэта, напрыклад, калі з асобных камянёў будуець мураваную сцяну. Але вытворчасць – нешта большае, чым простая трансфармацыя; гэта сістэмна арганізаваная серыя аперацый у пэўным сацыяльным і навакольным кантэксце. Вытворчасць мае таксама пэўны экалагічны аспект, вымагае наймаць рабочых, на яе ўплывае арганізацыя грамадства, на якую, у сваю чаргу, уздзеівае вытворчасць. Антраполагаў цікавіць не столькі вытворчы працэс сам па сабе, колькі сама сістэма вытворчасці, часткай якой гэты працэс і з'яўляецца. У розных грамадствах вытворчасць можа прымаць самыя розныя формы. У нашых умовах, напрыклад, вытворчасць зброі азначае адмысловы вытворчы працэс, які па сваёй складанасці невымерна пераўзыходзіць тэхналогію вытворчасці каменнай сякеры. Адпаведна стваральнікі ракет будуць інакш падрыхтаваны і арганізаваны, чым стваральнікі, скажам, дзіды. Больш складаная тэхналогія і наяўнасць падзелу працы – вось найперш тое, што адрознівае нас ад нашых далёкіх продкаў. (<http://pdf.kamunikat.org/5362-4.pdf>).

Тэставая праверачная работа

1. Адзначце словазлучэнні з памылкамі ва ўжыванні роду назоўнікаў:

- 1) неразборлівая подпіс;
- 2) вялікая страта;
- 3) арыгінальнае назва;
- 4) дружная суполка.

2. *Выберыце назоўнікі, якія ў месным склоне маюць канчатак... -у /-ю:*

- 1) аб кавал...;
- 2) аб дырэктар...;
- 3) аб прадпрыемств...;
- 4) аб курс...

3. *Адзначце правільна напісаныя лічэбнікі:*

- 1) семьсот адзін;
- 2) дзвюм студэнткам;
- 3) шэсцьдзсят першы;
- 4) у тысяча дзевяцьсот пяцьдзсят чацвёртым годзе;
- 5) аб двухстах трох вучнях.

4. *Адзначце сказы з няправільным ужываннем займеннікаў:*

- 1) Не думаў я, што раскажу ўсё цябе.
- 2) Моладзь была задаволена канцэртамі і прасіла артыстаў часцей іх наведваць.
- 3) Зараз туды няма на чым даехаць.
- 4) Не смейся з людзей – смейся з сабе ці сваіх дзяцей.

5. *Адзначце сказы з няправільным ужываннем ступеней параўнання прыметнікаў і прыслоўяў:*

- 1) Беларускія дзяўчаты самыя прыгажэйшыя на свеце.
- 2) Сяляне ў той перыяд сталі жыць яшчэ горш.
- 3) Самыя цікавыя знаходкі былі размешчаны ў мясцовым музеі.
- 4) Кавун смачней яблыка.

6. *Выберыце дзеясловы, якія ў 2 ас. мн. л. абв. ладу маюць канчаткі -ац'е, -яц'е:*

- 1) чытаць;
- 3) жыць;
- 2) несці;
- 4) піць.

7. *Адзначце словазлучэнні з няправільным напісаннем ці ўжываннем дзеепрыметнікаў:*

- 1) нескрануты скарб;
- 2) засведчаныя дакументы;
- 3) развіваючыся краіны;
- 4) паследуючы месяц.

8. Адзначце сказы з няправільным ужываннем дзеепрыслоўяў ці дзеепрыслоўных зваротаў:

- 1) Прачытаўшы газету, многае стала зразумелым.
- 2) Добра гайдацца, учапіўшыся за пругкае голле бука.
- 3) Убачачы Мікіту, Аленка пачырванела.
- 4) Пачуўшы стук, дзядуля ўстаў з ложка.

9. Адзначце прыслоўі, якія пішуцца разам:

- 1) размаўляць (на) хаду;
- 2) (па) другое;
- 3) глядзець (у) верх;
- 4) (так)сама прыйшоў.

10. Якія сцверджанні правільныя?

- 1) Назоўнік – гэта службовая часціна мовы.
- 2) Прыметнік абазначае прымету прадметаў, іх якасць ці прыналежнасць жывой істоце.
- 3) Дзеепрыслоўе – самастойная часціна мовы, падобная да дзеяслова і прыслоўя.
- 4) Займеннікі толькі паказваюць на прадметы, іх прыметы, колькасць, парадак, але не называюць іх.

6. СІНТАКСІЧНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ

Пералік вывучаемых пытанняў

1. Адрозненне ў будове некаторых словазлучэнняў у рускай і беларускай мовах.
2. Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказах.

Пытанні для самаправеркі

1. Акрэсліце паняцце сінтаксічнай нормы і прывядзіце прыклады спецыфічнай пабудовы беларускіх словазлучэнняў.
2. Назавіце слабыя месцы сінтаксічнай нормы ў кантэксце каардынацыі дзейніка і выказніка.
3. Чым выклікана парушэнне сінтаксічных нормаў сучаснай беларускай мовы?

Практычныя заданні

1. Вызначце віды сувязі паміж кампанентамі ў тэрміналагічных словазлучэннях. Ахарактарызуйце словазлучэнні наводле галоўнага кампанента.

Бягучае планаванне, арышт на ўклад, біржавая пошліна, дзяржаўныя выдаткі, прылады працы, прыбыткі арганізацыі, еўрапейская супольнасць, ахова здароўя, іск у адказ.

2. Прачытайце словазлучэнні. Перакладзіце іх на беларускую мову. Назавіце асаблівасці гэтага перакладу.

Послаць за хлебом, жаніцца на суседке, ухаживать за дэвушкой, издеваться над слабым, извините меня за беспокойство, беспокоиться о родителях, болеть скарлатиной, ехать на мельницу, ухаживать за ребёнком, идти за грибами, вспоминать о друзьях, поехать за вещами, подойти к дубу, шутить над другом, благодарить отца, думаем о матери.

3. Спішыце. Устаўце замест пропускаў патрэбныя прыназоўнікі.

Пажартаваць () сябра, паслалі () яблыкі, паедзеш () грыбы, жаніцца () суседкай, кпіць () суседа, створаны () ўзор, жыць () суседстве, падобны () маці, некалькі разоў () тыдзень, выбраць () свой густ.

4. Адзначце сказы, у якіх дапушчаны пунктуацыйныя памылкі.

Планаванне – гэта адзін з эканамічных метадаў кіравання, які заключаецца ў распрацоўцы і практычнай рэалізацыі планаў, што вызначаюць будучы стан эканамічнай сістэмы, шляхоў, спосабаў і сродкаў яго дасягнення. З прыведзенага азначэння вынікае, што планаванне з’яўляецца часткай гаспадарчага механізму, які складваецца ў краіне ў канкрэтных гістарычных умовах. Гаспадарчы механізм – сукупнасць арганізацыйных структур і канкрэтных формаў і метадаў кіравання, а таксама прававых нормаў, з дапамогай якіх у канкрэтных умовах рэалізуюцца эканамічныя законы і працэс узнаўлення. Іншымі словамі эканамічны механізм – гэта сістэма эканамічных рычагоў і метадаў якія забяспечваюць адпаведнасць вытворчых адносінаў характару развіцця вытворчых сілаў. Звеннямі эканамічнага механізму выступаюць планаванне, цэнаўтварэнне, фінансава-крэдытныя адносіны, матывацыя працы, кіраванне, канкурэнцыя, самастойнасць суб’ектаў гаспадарання. Як частка эканамічнага механізму планаванне прымяняецца як на ўзроўні эканомікі ў цэлым, асобнай галіны або рэгіёну, так і на ўзроўні прадпрыемства.

Згодна з Раселам Л. Акафам планаванне – гэта праектаванне пажаданага будучага і эфектыўных спосабаў яго дасягнення. Па Акафу план – гэта рашэнне, прынятае заўчасна, да пачатку дзеянняў, а планаванне – ёсць папярэдняе прыняцце рашэнняў. Далей Акаф дае больш шырокае вызначэнне «планаванне – гэта працэс прыняцця і ацэнкі цэлага шэрагу ўзаемазвязаных рашэнняў, якія папярэднічаюць (некаторай) дзейнасці ў сітуацыі, калі ёсць упэўненасць, што жаданы будучы стан не ўзнікне без вызначаных дзеянняў і што адпаведныя дзеянні павысяць верагоднасць спрыяльнага выніку». (Лекцыі па дысцыпліне «Эканоміка галіны», БДТУ, кафедра АВіЭНМ).

5. Перакладзіце тэкст на беларускую мову і пастаўце знакі прыпынку.

Переходная экономика базирується на разных типах и видах собственности разнообразных формах хозяйствования представляя собой своеобразную смесь отношений и элементов административно-командной и современной рыночной систем. Характерной чертой переходной экономики является возрастающая роль государства которое призвано активно способствовать формированию новой экономической системы.

Отношения собственности занимают центральное место в экономической системе. Собственность исторически сложившиеся отношения между людьми по поводу присвоения условий и результатов производства. Объекты собственности то по поводу чего складываются отношения собственности (земля природные ресурсы средства производства деньги ценные бумаги предметы потребления и услуги информация и др.).

Субъекты собственности все те кто имеет возможность и право на обладание объектом собственности (физические и юридические лица государство).

Отношения собственности включают в себя пользование владение и распоряжение объектами собственности.

В экономической литературе выделяют два типа собственности частную и общественную а также различные их формы. Развитие различных форм собственности осуществляется прежде всего через: а) разгосударствление передача от государства физическим и юридическим лицам функций непосредственного управления хозяйствующими субъектами б) приватизацию приобретение физическими и юридическими лицами права частной собственности на объекты принадлежащие государству.

Способы разгосударствления и приватизации продажа предприятий государственной собственности по конкурсу выкуп арендованного имущества арендным предприятием продажа акций принадлежащих государству после акционирования продажа объектов государственной собственности безвозмездная передача части государственной собственности.

(<http://www.studfiles.ru/preview/6065597/>).

6. Прачытайце і перакажыце тэкст.

У эпоху Адраджэння назіраецца росквіт прыродазнаўчых і гуманітарных навук, навуковых адкрыццяў і тэхнічных дасягненняў. Яны ўвайшлі ў паўсядзённае жыццё людзей, аказалі істотны ўплыў на іх светапогляд, змянілі іх лад жыцця. Так, выкарыстанне сілы ветру замест мускульнай энергіі чалавека, вынаходніцтва навігацыйных прыбораў прывялі да каралебудаўніцтва, засваення мораў і акеанаў, кругасветных падарожжаў, новых геаграфічных адкрыццяў, новых гандлёвых шляхоў, а ў далейшым – з'яўлення новага саслоўя – гандляроў.

Вельмі значныя наступствы ў галіне ваеннай тэхнікі мела адкрыццё і распаўсюджванне агнястрэльнай зброі. Яно не толькі змяніла стратэгію і тактыку вядзення вайны, але і зрабіла непатрэбным існаванне цэлага саслоўя – рыцараў-воінаў.

Вытворчасць шкла і яго шырокае выкарыстанне значна змяніла аблічча гарадоў, наблізіла іх да сучаснага выгляду. У архітэктуры пачалі ўжывацца больш дасканалыя стылі, больш лёгкія канструкцыі і матэрыялы.

Вынаходніцтва мікраскопа прывяло да свайго роду рэвалюцыі ў біялогіі – адкрыцця клеткі. Была знята забарона з навуковых даследаванняў цела чалавека і яго псіхікі. Урачы пачалі вывучаць будову цела, анатаміруючы трупы, мастакі – ствараць карціны з выявай непакрытага цела, пісьменнікі, паэты вывучалі пачуцці, эмоцыі чалавека. І вядома ж, найвялікшай падзеяй, своеасаблівай культурнай рэвалюцыяй, якая вызначала фарміраванне не толькі культуры Адраджэння, але і ўсёй сусветнай культуры, было кнігадрукаванне, у выніку якога больш хуткімі тэмпамі пачала распаўсюджвацца літаратура, асвета, адукацыя. (М. П. Саўко, М. А. Бобер, В. І. Карнацкая «Кароткі нарыс гісторыі культуры Беларусі»).

Тэставая праверачная работа

1. Адзначце сказы з памылкамі ў дапасаванні і кіраванні:

- 1) Дзяўчыне здалася, што сястра насміхаецца над яе няўдачамі.
- 2) Тут Васіль спадзяваўся ўбачыць Ганну.
- 3) Вера паспешна падзякавала Рыгора, развіталася з усімі і выскачыла з хаты.
- 4) Выбачай мяне за спазненне.

2. Адзначце словазлучэнні, у якіх няма памылак у кіраванні:

- 1) загадчык кафедрай;
- 2) падобны да бацькі;
- 3) ажаніцца з Марынай;
- 4) клопат аб дзецях;
- 5) пайсці за хлебам.

3. Адзначце словазлучэнні з правільным ужываннем прыназоўнікаў:

- 1) мара **пра** шчасце;
- 2) збірацца **ў** грыбы;
- 3) падрыхтавацца **к** заняткам;
- 4) некалькі разоў **на** тыдзень;
- 5) паслаць **за** доктарам.

4. Адзначце словазлучэнні з памылковым ужываннем прыназоўнікаў:

- 1) чуў **на** свае вушы;
- 2) ажанілі **на** нялюбай;
- 3) у пяці кроках ад нас;
- 4) кпіць з маўчуна;
- 5) хадзіць **па** дарогах.

5. Адзначце сказы, у якіх выказнік правільна дапасаваны да дзейніка:

- 1) На носе чаўна ляжыць зялёная вязка свежай травы і ёмкі сноп пышнага чароту.
- 2) Некалькі воблакаў нерухома вісяць у бяздонным небе.
- 3) З-за павароту паказаліся два чалавекі.
- 4) Большасць экспанатаў выстаўлена ўпершыню.
- 5) У зарослым дрэвамi двары стаяла тры дзяўчыны.

6. Адзначце словазлучэнні, у якіх прыназоўнік **на** ўжыты правільна:

- 1) напісаў на стары адрас;
- 2) хворы на ангіну;
- 3) пайшоў на магазін;
- 4) кватэра на тры пакоі;
- 5) падобны на брата.

7. ФУНКЦЫЯНАЛЬНЫЯ СТЫЛІ МАЎЛЕННЯ

Пералік вывучаемых пытанняў

1. Паняцце функцыянальнага стылю.
2. Класіфікацыя функцыянальных стыляў.
3. Функцыі і моўныя сродкі навуковага стылю.
4. Кампазіцыя і рубрыкацыя навуковага тэксту.
5. Функцыі і моўныя сродкі афіцыйна –справавога стылю.
6. Віды афіцыйна–справавых тэкстаў.

Пытанні для самаправеркі

1. Якім чынам адбываецца чляненне стыляў?
2. Якія стылі адносяцца да кніжных?
3. Назавіце адзнакі навуковага стылю.
4. Назавіце віды анатацый і тыпы пісьмовых прац, да якіх яны ствараюцца.
5. Чым адрозніваюцца асабістыя і распарадчыя дакументы?

Практычныя заданні

1. Вызначце стылі тэкстаў. Назавіце моўныя, лексічныя і сінтаксічныя сродкі, якія надаюць кожнаму тэксту стылёвую адметнасць.

1. Гомельская вобласць з'яўляецца адным з высокаразвітых індустрыяльных рэгіёнаў Беларусі. На яе тэрыторыі размешчана больш за 300 буйных і сярэдніх прадпрыемстваў, доля якіх у аб'ёме прамысловай вытворчасці рэспублікі складае 22 %. Каля 70 % вырабленай прадукцыі ідзе на экспарт. Знешнегандлёвыя аперацыі ажыццяўляюцца больш як са 100 краінамі. Аб'ём выпускаемай прадукцыі Гомельскай вобласці ў разліку на 1 жыхара большы, чым у Мінску.

Вядучыя галіны прамысловасці: паліўная, хімічная, лясная, лёгкая, харчовая, вытворчасць сталі і металапракату, машынабудаванне (асабліва развіта сельскагаспадарчае машынабудаванне).

Асноўны прамысловы патэнцыял сканцэнтраваны ў гарадах Гомель, Мазыр, Жлобін, Светлагорск, Рэчыца, Добруш. Створаны свабодная эканамічная зона «Гомель-Ратон» і Гомельскі навукова-тэхналагічны парк. (<http://www.belarus.by/by/about-belarus/geography>).

2. Шырокі малюнак недасяжных светаў раскрываўся перад вачамі маладога настаўніка ва ўсёй сваёй таемнасці і бязмежнасці. І чым больш мысль захоплівалася гэтым чароўным малюнкам і гэтымі незлічонымі светамі, раскіданымі сярод бяздонных багнаў, такіх страшных, такіх павабных, – зямля і чалавек, пагардлівы гаспадар яе, рабіліся ўсё меней і меней значнымі, нікчэмнымі. Гэта бязмежнасць зацірала зямлю, і яна гублялася ў ёй, як малюсенечкая пылінка. А якім малазначным, непрыемным з'яўляўся чалавек, яго клопат, яго штодзённыя драбніцы жыцця! Новыя думкі і настроі ахінулі маладога настаўніка. Але гэтыя думкі ўмомант разляцеліся, як вераб'і, калі ў іх вясёлы гурток паляціць каменьчык, кінуты рукою якога-небудзь падшывальца-жэўжыка; страшны і непрыемны вобраз смерці бліснуў сярод гэтых думак маладога настаўніка і разagnaў іх. На адзін момант жыццё ў ім як бы спынілася. Па яго целе прабегла дрыготка, бо гэты вобраз смерці вынік зусім неспадзявана. (Я. Колас «На ростанях»).

3. Эканоміка (ад грэч. *Oikonomike* – мастацтва кіравання дамашняй гаспадаркай). У шырокім разуменні гэта сукупнасць формаў арганізацыі вытворчасці і метадаў гаспадарання, якія склаліся ў грамадстве ў працэсе выкарыстання людзьмі асноўных фактараў вытворчасці (працы, капіталу, прыродных рэсурсаў), размеркавання, абмену і спажывання матэрыяльных даброт. У больш вузкім сэнсе пад эканомікай разумеецца народная гаспадарка, якая ўяўляе сабой узаемную сістэму галін матэрыяльнай вытворчасці і невытворчай сферы. Гэтым тэрмінам называецца і навуковая дысцыпліна (галіна навукі), якая вывучае функцыянальныя ці галіновыя бокі эканомікі, уключае цэлую сістэму навуковых дысцыплін (эканоміка прамысловасці, сельскай гаспадаркі, працы; фінансы і крэдыт і інш.). Вынікі эканамічнай навукі выкарыстоўваюцца для распрацоўкі эканамічнай палітыкі і эфектыўнага гаспадарання. У гаспадарчым сэнсе эканоміка можа быць нацыянальная (канкрэтнай дзяржавы), рэгіянальная (пэўнага асобнага рэгіёна) ці сусветная. (паводле Электроннай бібліятэкі).

4. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

28 снежня 2015 г. № 522

Аб аб'яўленні 2016 года годам культуры

У мэтах фарміравання высокай культуры грамадства, зберажэння культурнай спадчыны і народных традыцый, выхавання ў грамадзян любові да Айчыны пастанаўляю:

1. Аб'явіць у Рэспубліцы Беларусь 2016 год годам культуры.

2. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь:

сумесна з аблвыканкамамі, Мінскім гарвыканкамам распрацаваць і зацвердзіць рэспубліканскі план мерапрыемстваў па правядзенні ў 2016 годзе года культуры;

забяспечыць каардынацыю дзейнасці дзяржаўных органаў, іншых арганізацый па выкананні названага плана.

3. Дадзены Указ уступае ў сілу з дня яго афіцыйнага апублікавання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь

А. Лукашэнка

2. Складзіце тэксты мастацкага, публіцыстычнага, гутарковага стыляў на тэму «Выдатныя дзеячы Беларусі».

3. Перакладзіце тэкст на беларускую мову. Вызначце стыль. Растлумачце пастаноўку знакаў прыпынку.

Финансы – это совокупность денежных отношений, организованных государством, в процессе которых осуществляется формирование и использование общегосударственных фондов денежных средств для осуществления экономических, социальных и политических задач.

Финансы – неотъемлемая часть денежных отношений. Это экономический инструмент распределения и перераспределения валового внутреннего продукта (ВВП) и национального дохода, орудие контроля за образованием и использованием фондов денежных средств. Финансы отражают уровень развития производительных сил в отдельных странах и возможности их воздействия на макроэкономические процессы в хозяйственной жизни.

Характерными признаками финансов являются:

– распределительный характер отношений, который основан на правовых нормах или этике ведения бизнеса, связан с движением реальных денег независимо от движения стоимости в товарной форме;

– односторонний (однонаправленный), как правило, характер движения денежных средств;

– создание централизованных и децентрализованных фондов денежных средств.

Финансы – категория стоимостная. Ближе всего она находится к категории денег. Однако деньги и финансы – не одно и то же. Финансовые отношения включают в себя следующие денежные отношения:

– денежные отношения между двумя субъектами, один из которых наделен особыми полномочиями (государство);

– в процессе денежных отношений формировался общегосударственный фонд денежных средств – бюджет. Эти отношения носили фондовый характер;

– регулярное поступление средств в бюджет не могло быть обеспечено без придания налогам, сборам и другим платежам государственно-принудительного характера, что достигалось посредством правовой нормотворческой деятельности государства, создания соответствующего фискального аппарата (Ф. М. Шелопаев. «Финансы» (конспект лекций)).

4. Прачытайце і перакажыце тэкст.

Усяслаў Чарадзеі

У краі блакітных азёр, у горадзе Полацку, правіў князь Усяслаў. Пагалоска аб ім хадзіла па ўсім белым свеце. Гаварылі людзі пра Усяслава рознае. То ваўком, бывала, абярнецца, то турам, то сокалам. Аббягаў ён ды аблятаў межы свайго княства, даглядаючы яго і ахоўваючы ад ворагаў. За што і празвалі Усяслава Чарадзеем.

Прыязджалі ў Полацк гандляры з Кіева, Ноўгарада, прыходзілі воіны, каб папоўніць дружыну полацкага князя. Калі памёр бацька Усяслава, пачаў малады княжыч дружыну збіраць. Народнае паданне апавядае, што сабраў ён аж сем тысяч воінаў. І ўсе маладыя, ды і самому княжычу было тады пятнаццаць гадоў.

Мацаваў Усяслаў горад, а з ім і ўсю Полацкую зямлю. Пабудаваў у Полацку новы вялікі замак, абнёс яго высокай драўлянай сцяною, абкапаў глыбокімі равамі. Не пераскочыць, не пералезці. У самім жа замку дзіва паўстала – сабор у імя святой Сафіі, як у Кіеве і Ноўгарадзе. А калі княству пагражала небяспека, Усяслаў вымаў свой меч і смела кідаўся ў бой. Так было ў сакавіку 1067 года, калі адбылася бітва на рацэ Нямізе.

Пражыў Усяслаў Чарадзеі больш за 70 гадоў. Пры яго жыцці Полацкае княства дасягнула найбольшага росквіту і праславілася сярод іншых дзяржаў (<http://svgimnazia1.grodno.by>).

4. Прачытайце і перакажыце тэкст.

Навуковы стыль

1. Прааналізуйце дадзены навуковы тэкст, вызначце яго моўныя асаблівасці.

Тэарэтычную аснову эканамічнай навукі ўтвараюць найбольш агульныя або фундаментальныя эканамічныя веды, якія выкарыстоўваюцца пры атрыманні новых ведаў. Гэта так званыя базавыя веды, якія выкарыстоўваюцца ў эканамічным даследаванні. Да іх у першую чаргу адносяцца фундаментальныя веды аб законах эканамічнага развіцця. У тэарэтычную аснову ўключаецца сістэма найбольш агульных эканамічных катэгорый.

Эканамічная катэгорыя ёсць абмежавана шырокае паняцце, у якім адлюстроўваюцца найбольш агульныя і істотныя ўласцівасці, прыкметы, сувязі і адносіны эканамічнай рэчаіснасці. Эканамічная катэгорыя не з'яўляецца вечнай, мае гістарычны характар. Пры знікненні тых або іншых эканамічных адносін непазбежна знікае патрэба ў адпаведных катэгорыях.

У свой час нямецкі філосаф Г. Гегель высока ацаніў эканамічную навуку за яе імкненне адшукваць у міры хаосу і выпадковасцяў аб'ектыўныя законы.

Эканамічны закон ёсць неабходная, істотная, пастаянна паўтараемая сувязь і ўзаемасувязь з'яў і працэсаў эканамічнага жыцця. У параўнанні з законамi прыроды эканамічныя законы маюць шэраг асаблівасцяў. Яны аб'ектыўныя (але знаходзяцца пад уздзеяннем суб'ектыўнага фактару), выяўляюцца як тэндэнцыя, маюць мінулы (гістарычны) характар. У эканамічнай тэорыі выкарыстоўваюцца розныя прынцыпы класіфікацыі эканамічных законаў. Часта прыводзіцца “узнаўленчая сістэма”, калі вылучаюцца эканамічныя законы вытворчасці, абмену, размеркавання і спажывання матэрыяльных выгод. Досыць шырока прадстаўлена “стадыйная” класіфікацыя, калі вылучаюцца ўсеагульныя, агульныя і спецыфічныя эканамічныя законы. (Аляксей Казлоў «Эканамічная тэорыя: прадмет і метады»).

2. Прачытайце ўзоры анатацыі (1–3) і вызначце іх від: індикатыўная, інфарматыўная, бібліятэчная картка.

Анатацыя 1

Галенчанка Г. Я., Асмалоўскі У. П.: Гісторыя Беларусі: Пытанні і адказы. – Мн: Беларусь, 1993. – 208 с.

Для шырокага кола чытачоў.

Анатацыя 2

Калінін Вальдэмар: Цыганы на Беларусі / у кнізе «3 гісторыяй на «Вы». – Мн.: Мастацкая літаратура, 1994. – 351 с.

У артыкуле разглядаюцца розныя версіі паходжання цыган. Аўтар прасочвае этапы існавання гэтага народа, пачынаючы з біблейскіх часоў і заканчваючы 20 ст. Асаблівая ўвага ў артыкуле адводзіцца з'яўленню і пражыванню цыган на Беларусі. Акрамя таго, аўтар аналізуе асноўныя звычкі і светапогляд гэтага народа.

Артыкул носіць навукова-папулярны характар і разлічаны на шырокае кола чытачоў.

Анатацыя 3

Тарасаў К.: Памяць пра легенды: Постаці беларус. мінуўшчыны. – Мн.: Польша, 1993. – 270 с.: іл.

З багатай гісторыі Беларусі пісьменнік выбраў эпохі, падзеі, асобы мала даследаваныя, абкружаныя арэолам таямнічасці. Гэта далёкія часы язычніцтва, загадкавае 13 ст., калі князь Міндоўг аб'яднаў вакол Наваградка многія «чорнарускія» і літоўскія землі, паклаў пачатак ВКЛ.

У Тарасава К. – сваё пісьменніцкае, эмацыянальна афаРэспублікі Беларусьаванае бачанне гісторыі. Ён умее пранікнуць ва ўнутраны свет людзей, аддаленых ад нас стагоддзямі, будзь гэта асветнік Сімяон Полацкі, ці падзвіжнік Сымон Будны, ці змагар супраць уніі Афанасій Філіповіч.

Адрасуецца масаваму чытачу.

3. Прачытайце тэкст рэфератыўным відам чытання, падзяліце яго на абзацы.

1900–1914 гг. сталі важным этапам у прамысловым развіцці Беларусі. Калі ў 1900 г. прамысловасць дала толькі 15 % ад усяго нацыянальнага даходу, то ў 1913 г. яе доля ўзрасла на 5,4 % і ўдзел у даходзе Беларусі стаў набліжацца да памеру ўдзелу ўсёй прамысловасці Расійскай Імперыі – 24 % у яе нацыянальным даходзе. Эканамічнае развіццё Беларусі на пачатку ХХ ст. з усёй перакананасцю сведчыць аб далейшым удасканаленні капіталістычных форм гаспадарання на стадыі імперыялізму ў прамысловасці, аграрным сектары, будаўніцтве, гандлі, фінансавай і іншых сферах. Але на тэрыторыі Беларусі гэтыя працэсы не змаглі набыць класічныя ўзоры і формы з-за недастатковага ў цэлым развіцця капіталізму. Беларусь і ў 1913 г. працягвала заставацца ў гаспадарцы Расійскай імперыі аграрным раёнам. У сукупнай чыстай прадукцыі прамысловасці і сельскай гаспадаркі ўдзельная вага

апошній складала 57,5 %, а у Імперыі – 47,5 %. Больш таго, не збылася заповітная мара Сталыпіна пра 20 гадоў унутранага і знешняга спакою, якія б змаглі перайначыць Расію, таму што пачынаўся 1914 ваенны год. Усе звёны фінансавай сістэмы Расіі ў Беларусі, якія з’явіліся дадатковай зброяй эксплуатацыі працоўнага народа і абагачэння мясцовай і агульнарасійскай буржуазіі, выкарысталіся самадзяржаўем для мабілізацыі буйных грашовых рэсурсаў, якія накіроўваліся на ўзмацаванне панавання эксплуатацятараў, узмацненне дзяржавы як апарата гвалту, на падрыхтоўку імперыялістычнай вайны і яе фінансаванне. Разам з тым велічэзныя сродкі, сабраныя за кошт эксплуатацыі беларускага народа, накіроўваліся на прамое і ўскоснае фінансаванне магнатаў капіталу, іх абшарнікаў; дзяржава шляхам пакупкі каштоўных папер, выкупу чыгунак, выгадных ваенных заказаў, прэмій і субсідый забяспечвала манаполіям максімальныя прыбыткі і пры гэтым нічога не давала працоўнаму народу, творцу ўсіх багаццяў дзяржавы. Прыстасоўваючыся да рынку, беларус імкнуўся не толькі да таго, каб пракарміць сябе, але каб атрымаць найбольшую колькасць выгады за сваю працу. Калі яму не хапала хлеба, ён ахвотна яго купляў, бо Беларусь знаходзілася на вялікай дарозе, па якой правозіліся масы таннага хлеба; і сэнс беларускай гаспадаркі складаўся ў тым, каб вытворчасцю больш інтэнсіўных культур не толькі запоўніць недахоп у хлебе, але і атрымаць вядомага роду грашовыя лішкі. Як толькі ён адчуваў напрамак рынку, ён неадкладна прыстасоўваў да яго сваю гаспадарку, набліжаючыся да ўсё больш і больш вышэйшых і інтэнсіўных яго форм. Калі ён і не адразу трапляў на гэты шлях, то таму, што быў звязаны са ўсёй астатняй Расіяй, маючы прытым свае мясцовыя недахопы. Патрэбен быў час для выяснення рэшткаў сярэдневечча і наяўнасць умоў капіталізацыі гаспадаркі. Праца ішла ў краіне, беднай капіталамі, у краіне, у якой горад вельмі ў малой меры стымуляваў гаспадарку, і яна павінна была шукаць выйсця сваёй энергіі за межамі рэгіёна. І беларус выходзіў з гэтых цяжкасцей з вялікім уменнем і настойлівасцю. (<http://otherreferats.allbest.ru/history>).

4. Вярніцеся да пачатку тэксту і падрыхтуйцеся да напісання рэферата.

1. Прачытайце тры першыя абзацы. Аб чым гаворыцца ў першым абзацы? Адказаўшы на гэта пытанне, вы вызначыце тэму абзаца.

2. Чытаем другі абзац. Вызначаем яго тэму, а таксама новую інфармацыю, якая раскрывае яго тэму. Запішыце тэматычную і рэматычную часткі дадзенага абзаца.

3. Вызначаем тое ж самае ў астатніх абзацах.

4. Выпішыце тэмы абзацаў, размяшчаючы іх у калонку злева.

5. Знайдзіце ключавыя фрагменты ў гэтых абзацах і запішыце іх побач з тэмамі.

6. Прачытайце атрыманы вамі скарачаны варыянт тэксту і прааналізуйце прынцып яго пабудовы.

5. Напішыце рэферат-рэзюмэ гэтага артыкула.

6. Перакладзіце на беларускую мову тэкст. У перакладзеным тэксце знайдзіце і назавіце сродкі сувязі на ўзроўні сказаў, абзацаў, адрэзкаў тэксту (лексічныя паўторы, указальныя і асабовыя займеннікі, пабочныя словы), паказчыкі ступені аб'ектыўнасці навуковай інфармацыі і выражэння суб'ектыўнасці думкі.

ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ СТРУКТУРА ПРЕДПРИЯТИЯ

Производственная структура предприятия — это совокупность производственных единиц предприятия (цехов, служб), входящих в его состав, и формы связей между ними.

Производственная структура зависит от вида выпускаемой продукции и его номенклатуры, типа производства и форм его специализации, от особенностей технологических процессов. Причем последние являются важнейшим фактором, определяющим производственную структуру предприятия. Это, по существу, форма организации производственного процесса. В ней различают подразделения производств:

- основного;
- вспомогательного;
- обслуживающего.

В цехах (подразделениях) основного производства предметы труда превращаются в готовую продукцию.

Цехи (подразделения) вспомогательного производства обеспечивают условия для функционирования основного производства (обеспечение инструментом, энергией, ремонтом оборудования).

Подразделения обслуживающего производства обеспечивают основное и вспомогательные производства транспортом, складами (хранение), техническим контролем и т. д.

Таким образом, в составе предприятия выделяются основные, вспомогательные и обслуживающие цехи и хозяйства производственного назначения.

В свою очередь цехи основного производства (в машиностроении, приборостроении) подразделяются на заготовительные, обрабатывающие и сборочные.

Цех – это основная структурная производственная единица предприятия, административно обособленная и специализирующаяся на выпуске определенной детали или изделий либо на выполнении технологически однородных или одинакового назначения работ. Цехи делятся на участки, представляющие собой объединенную по определенным признакам группу рабочих мест. (<http://www.studfiles.ru/preview/4343935/>).

7. Падрыхтуйце пераказ тэкста з задання № 3.

Афіцыйна-справавы стыль

1. Зрабіце структурны і лексіка-граматычны аналіз прапанаванага тэксту.

Пастанова

Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

Аб парадку ўвядзення ў дзеянне закона Беларускай ССР

«Аб мовах у Беларускай ССР»

Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі **пастанаўляе:**

0. Закон Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі «Аб мовах у Беларускай ССР» увесці ў дзеянне з 1 верасня 1990 года.

1. Для паступовага ўвядзення палажэнняў закона ва ўсе сферы грамадскага жыцця ўстанавіць наступныя тэрміны:

на працягу трох–пяці гадоў з моманту ўступлення Закона ў сілу ўводзяцца ў дзеянне артыкулы 4, 7, 12;

на працягу пяці гадоў з моманту ўступлення ў сілу Закона ўводзяцца ў дзеянне артыкулы 8, 10, 13, 14, 23;

на працягу дзесяці гадоў з моманту ўступлення Закона ў сілу ўводзяцца ў дзеянне артыкулы 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 26.

2. Даручыць Савету Міністраў Беларускай ССР распрацаваць і да 1 верасня 1990 года прыняць «Дзяржаўную праграму развіцця беларускай мовы і іншых нацыянальных моў у Беларускай ССР».

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета
БССР М. Дземянцей

26 студзеня 1990 года, г. Мінск

2. Напішыце аўтабіяграфію.

3. Напішыце заяву на імя дэкана, даверанаец на атрыманне стыпендыі, распіску.

4. Складзіце аб’яву пра ўрачысты вечар.

5. Перакладзіце словы на беларускую мову. Назавіце сферу іх выкарыстання.

Аннулировать, безотлагательно, непрерывный стаж, получатель, принимать участие, резолюция на документе, сопроводительное письмо, трафаретный документ, формуляр документа.

6. Перакладзіце дакумент на беларускую мову.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

23 ноября 2015 г. № 470

О внесении дополнений в Указ Президента Республики Беларусь

В целях принятия дополнительных мер по защите имущественных и иных интересов организаций, дальнейшего развития видов добровольного страхования, не относящихся к страхованию жизни, постановляю:

1. Внести в пункт 1 Указа Президента Республики Беларусь от 19 мая 2008 г. № 280 «О включении страховых взносов по видам добровольного страхования, не относящимся к страхованию жизни, Беларусь, 2008 г., № 121, 1/9719; Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь, 17.08.2013, 1/14449) следующие дополнения:

подпункт 1.6 дополнить абзацем одиннадцатым следующего содержания: «за причинение вреда при осуществлении строительно-монтажных работ»;

дополнить пункт подпунктами 1.7 и 1.8 следующего содержания:

«1.7. страхование строительно-монтажных рисков;

1.8. страхование рисков гарантирующей и выдающей ассоциации, действующей согласно Таможенной конвенции о карнете АТА для временного ввоза товаров от 6 декабря 1961 года и Конвенции о временном ввозе от 26 июня 1990 года».

2. Настоящий Указ вступает в силу после его официального опубликования.

Президент Республики Беларусь

А. Лукашенко

(<http://www.minfin.gov.by/upload/insurance/acts/ukaz>).

7. Прачытайце і перакажыце тэкст.

Кірыла Тураўскі нарадзіўся на пачатку XII стагоддзя ў Тураве – адным з найбуйнейшых культурных цэнтраў старажытнай Беларусі – у заможнай сям'і. Дасягнуўшы паўналецця, аддаліўся ў адзін з тураўскіх манастыроў, відаць святога Міколы, і неўзабаве стаў яго парафіяльным святаром. Здольны да кніжнай справы, ён гэтым часам пачаў пісаць малітвы (цыкл на ўсю сядміцу) і творы пра манаства («Слова ўказанне, адкуль жыццё ў людзях бязжэннае», «Аб чыне чарнарызца»). Калі ў 1148 годзе кіеўскім мітрапалітам стаў Клім Смаляціч – ідэйны апанент Кірылы і прыхільнік самастойнасці

Кіеўскай мітраполіі, Кірыла вымушаны быў пакінуць манастыр; у гэтым часе ён замыкаецца ў манастырскай вежы – «стаўпе», здзяйсняючы вычын (подзвіг) стоўпніцтва.

Пасля таго як Клім склаў абавязкі мітрапаліта, тураўскія месцічы і князь Юрый запрашаюць Кірылу на епіскапскую кафедру. У гэты перыяд Кірыла напісаў шэраг пропаведзяў на святы Велікоднага і Пяцідзсятнага цыклаў, а таксама іншыя казанні на хрысціянска-этычныя тэмы, асуджаючы паганства. У канцы 60-х гадоў Кірыла выступіў супраць «смуты» суздальскага ігумена, «ерэтыка» (арыяніна) Фядорца. Магчыма, да гэтага часу належыць ягоная прыпавесць «Пра душу і цела», а таксама «Слова на Сабор 318 святых айцоў».

На схіле веку Кірыла пакінуў епіскапскую кафедру і пайшоў у Барысаглебскі манастыр, дзе працягваў літаратурную дзейнасць. Там ён напісаў пасланні да кіева-пячорскага ігумена Васіля. Памёр ён пасля 1184 года. («Гісторыя Беларусі ў пытаннях і адказах»).

Тэставая праверачная работа

1. Адзначце кніжныя стылі:

- 1) навуковы;
- 2) гутарковы;
- 3) афіцыйна-справавы;
- 4) мастацкі;
- 5) публіцыстычны.

2. Адзначце, якія з прапанаваных прыкмет адпавядаюць мастацкаму стылю:

- 1) сцісласць;
- 2) дакладнасць;
- 3) вобразнасць;
- 4) экспрэсіўнасць;
- 5) вобразна-выяўленчыя сродкі.

3. Вызначце, якія словы і выразы адносяцца да афіцыйна-справавога стылю:

- 1) даводзіць да ведама;
- 2) спякотнае надвор'е;
- 3) накіраваць хадатайніцтва;
- 4) бягучае планаванне;
- 5) акт.

4. Вызначце, якія словы адносяцца да навуковага стылю:

- 1) даць адмоўны адказ;
- 2) студэнцтва;
- 3) тэарэтычныя даследаванні;
- 4) эканоміка;
- 5) бухгалтарскі ўлік.

5. Што з пералічанага адносіцца да навуковага стылю:

- 1) анатацыя;
- 2) распіска;
- 3) рэзюмэ;
- 4) даклад;
- 5) заява.

6. Адзначце асабістыя дакументы:

- 1) распараджэнне;
- 2) заява;
- 3) інструкцыя;
- 4) аўтабіяграфія;
- 5) распіска.

7. Адзначце распарадчыя дакументы:

- 1) пастанова;
- 2) справавы ліст;
- 3) загад;
- 4) распіска;
- 5) распараджэнне.

8. Адзначце правільныя сцверджанні:

- 1) Навуковы стыль абслугоўвае навуковую дзейнасць грамадства.
- 2) У межах навуковага стылю адрозніваюць уласна навуковы, навукова-навукальны і навукова-папулярны падстылі.
- 3) Для навуковага стылю характэрна выкарыстанне канцылярскіх штампаў.
- 4) Для навуковага стылю ўласцівы словы з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі.
- 5) Аснову навуковых тэкстаў складаюць тэрміны.

9. Адзначце памылковыя сцверджанні:

- 1) Для мастацкага стылю характэрна дакладнасць.
- 2) У навуковым тэксце сказы, як правіла, двухсастаўныя.
- 3) Размоўны стыль абслугоўвае сферу бытавых зносін.

- 4) Публіцыстычны стыль ужываецца толькі ў друку.
- 5) Асноўная функцыя публіцыстычнага стылю – паведамленне і тлумачэнне навуковых фактаў.

10. Адзначце моўныя сродкі, характэрныя для навуковага стылю:

- 1) словы-назвы афіцыйных асоб і дакументаў;
- 2) метафары, эпітэты, параўнанні;
- 3) агульнанавуковыя словы;
- 4) тэрміны розных галін навукі і тэхнікі;
- 5) складаныя апавядальныя сказы розных відаў са злучнікавай сувяззю.

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф.СКОРНЫ

Спіс рэкамендуемай літаратуры

Асноўная

1. Антанюк, Л. А. Беларуская навуковая тэрміналогія / Л. А. Антанюк. – Мінск : Навука і тэхніка, 1987. – 240 с.
2. Асновы культуры маўлення і стылістыкі : вучэб. дапам. для студэнтаў філал. фак. ВНУ / У. В. Анічэнка [і інш.]. – Мінск : Універсітэцкае, 1992. – 255 с.
3. Каўрус, А. А. Стылістыка беларускай мовы / А. А. Каўрус. – 3-е выд., дапрац. і дап. – Мінск : Нар. асвета, 1993. – 320 с.
4. Каўрус, А. А. Дакумент па-беларуску. Справаводства. Бухгалтэрыя. Рыначная эканоміка / А. А. Каўрус. – Мінск : Беларусь, 1994. – 160 с.
5. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. А. Я. Баханькова. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.
6. Ляшчынская, В. А. Беларуская мова: Тэрміналагічная лексіка : вучэб. дапаможнік для студ. нефілалагічных спец. ВНУ / В. А. Ляшчынская. – Мінск : РІВШ БДУ, 2001. – 255 с.
7. Ляшчынская, В. А. Студэнту аб мове: прафесійная лексіка / В. А. Ляшчынская. – Мінск : УП «ІВЦ Мінфіна», 2003. – 243 с.
8. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі: зацверджаны Законам Рэспублікі Беларусь ад 23 ліпеня 2008 г., № 420-З. – Мінск : Дыкта, 2009. – 160 с.
9. Практыкум па беларускай мове : вучэб. дапам. для нефілал. фак. ВНУ / М. М. Аляхновіч [і інш.]; пад рэд. Г. М. Малажай. – Мінск : Вышэйшая школа, 1993. – 329 с.
10. Пытанні культуры пісьмовай мовы / пад рэд. А. І. Падлужнага. – Мінск : Народная асвета, 1991. – 173 с.
11. Сямашка, Л. У. Курс беларускай мовы / Л. У. Сямашка, У. Р. Шкраба, З. У. Бадзевіч. – Мінск : Універсітэцкае, 1996. – 654 с.
12. Янкоўскі, Ф. М. Гістарычная граматыка беларускай мовы : вучэб. дапам. / Ф. М. Янкоўскі. – Мінск : Выш. шк., 1989. – 301 с.

Дадатковая

1. Гурскі, М. У. Параўнальная граматыка рускай і беларускай моў / М. У. Гурскі. – Мінск : Вышэйшая школа, 1972. – 262 с.
2. Квитко, И. С. Терминоведческие проблемы редактирования / И. С. Квитко, В. М. Лейчик, Г. Г. Кабанцев. – Львов : Вища школа, 1986. – 152 с.
3. Культура устной и письменной речи делового человека : справочник-практикум / Н. С. Водина [и др.]. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 315 с.

4. Лексіка і стылістыка беларускай мовы : метаад. рэкамендацыі па практыкуму для студэнтаў фак. радыёфізікі і электронікі / аўт.-склад. А. М. Муравіцкая. – Мінск : БДУ, 2004. – 58 с.

5. Лепешаў, І. Я. Асновы культуры мовы і стылістыкі : практыкум : вучэб. дапам. для філал. фак. універсітэтаў / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Універсітэцкае, 1989. – 205 с.

6. Маршэўская, В. В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка ў сінтаксічным і стылістычным аспектах: вучэб. дапам. для фіз.-мат. спецыяльнасцей ВНУ / В. В. Маршэўская. – Гродна : ГрДУ, 2002. – 114 с.

7. Рахманін, Л. В. Стилистика деловой речи и редактирование служебных документов : учебное пособие / Л. В. Рахманін. – М. : Флинта, Наука, 2012. – 256 с.

8. Сцяцко, П. Культура мовы / П. Сцяцко. – Мінск : Тэхналогія, 2002. – 444 с.

9. Конюшкевич, М. И. Синтаксис русского и белорусского языков: сходство и различия: пособие для учителя / М. И. Конюшкевич, М. А. Корчиц, В. А. Лещенко. – Минск : Народная асвета, 1994. – 160 с.

10. Тэорыя і практыка беларускай тэрміналогіі / пад рэд. А. І. Падлужнага. – Мінск : Бел. навука, 1999. – 175 с.

Слоўнікі

1. Капылоў, І. Л. Арфаграфічны слоўнік беларускай мовы для школьнікаў: новыя правілы беларускага правапісу / І. Л. Капылоў, Т. М. Маракуліна. – Мінск: Современная школа, 2010. – 256 с.

2. Булыка, А. М. Слоўнік іншамоўных слоў. Актуальная лексіка / А. М. Булыка. – Мінск : Харвест, 2005. – 336 с.

3. Грабчыкаў, С. М. Цяжкія выпадкі ўжывання блізкіх па гучанню слоў / С. М. Грабчыкаў. – Мінск : Выд-ва БДУ імя У. І. Леніна, 1977. – 328 с.

5. Клышка, М. К. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў / М. К. Клышка; пад рэд. Л. А. Антанюк. – 2-е выд., выпр. і дап. – Мінск : Вышэйшая школа, 1993. – 445 с.

6 Лепешаў, І. Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы: у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2008. – Т. 1. – 672 с.; Т. 2. – 704 с.

7. Каладзінскі, А. М. Руска-беларускі фізічны слоўнік / А. М. Каладзінскі, Д. М. Карацінская, П. У. Сцяцко; пад рэд. Л. М. Ківача. – Гродна : ГрДУ, 1999. – 498 с.

8. Самайлюк, У. Руска-беларускі фізічны слоўнік / У. Самайлюк, У. Пазняк, А. Сабалеўскі. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 302 с.

10. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. М. Р. Судніка. – Мінск : БелЭн, 1996. – 784 с.

Вытворча-практычнае выданне

Панкова Наталля Міхайлаўна

**БЕЛАРУСКАЯ МОВА
(ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)**

Практычны дапаможнік

Рэдактар *В. І. Шкрэдава*
Карэктар *В. У. Калугіна*

Падпісана да друку 30.06.2017. Фармат 60×84 1/16.
Папера афсетная. Рызаграфія. Умоўн. др. арк. 2,8.
Улік.-выд. арк. 3,1. Тыраж 25 экз. Заказ 594.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі

«Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вырабніка,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 3/1452 ад 17.04.2017.
Спецыяльны дазвол (ліцэнзія) № 02330 / 450 ад 18.12.2013.
Вул. Савецкая, 104, 246019, Гомель.